

Pietro Mascagni, kelle ühevaatuseline ooper "Talupoja au" (Cavalleria rusticana) täna tuleb ettekandele, sündis 17. detsembril 1863 Livornos pagari pojana. — Ühe jõuka kunstisõbra toetus võimaldas vaesel noor-
mehel astuda Milano konservatooriumi. Kuid Mascagni ei püsinud seal
kaua, vaid hakkas varsti ühe rändooperi muusikajuhina ringi rändama,
kuni leidis kindla dirigendikoha kusagil Itaalia väikelinnas. Samal ajal
kuulutas Milano muusikakirjastaja Sonzogno välja ühevaatuseliste oope-
rite võistluse, millest võisid osa võtta vaid heiloojad, kelle teoseid
senini ei olnud ette kantud. Sellele võistlusele saatis noor Mascagni
oma "Talupoja au". Võib väidelda, kas sellisest võistlusest alati suurt
kasu on — tookord igatahes tähtis ta oma ostarve suurepäraselt: "Talu-
poja au", saanud esimese auhinna 70 ooperi hulgas, lavastati Rooma
Teatro Constanzas ja saavutas esietendusel (18. mail 1890) sellise vai-
mumistatud vastuvõtu, mis isegi itaalia oludes oli ennenägematu. Mas-
cagni on peale selle veel terve rea oopereid kirjutanud („Söber Fritz",
„Rantzaun", „Ratcliff", „Silvano", „Iris" ja, oma 70. sünnipäevaks,
„Nero"), kuid ükski neist ei ole oma eduga lähedalegi pääsnud sellele
ta väikestele esikteosele, mis nüüd juba üle 50 aasta kuulub iga ooperi-
teatri repertuaari raudvarasse.

"Talupoja au" tekst on koostatud Giovanni Verga draama „Cavalle-
ria rusticana" järgi. Ta sisu on lihtne ja selge: Talupoiss Turridu
Maccia armastab enne väeteenistusse minekut ilusat Loliat ja vandus
talle truudust. Sõduriteenistusest vabanedes ja koju tagasi jõudes leiab
ta oma armastatu olevat abielunud vooimees Alfioaga. Et ennast lohu-
tada ja Loliat vihastada, hakkab Turridu Santuzza tumber lihtisema ja
lubab temaga abielluda. See äratub Lolias armukadeduse, lius noorik
püüab poisit uuesti oma võtku ja Santuzza on peagi maha jäetud. Ahas-
tuse- ja vihaohu Santuzza reedab Alfiole Turridu ja Lola saladuse.
Alfio nõuab Turridult seletust ning tagajärjeks on kahevõitlus, milles
Turridu langeb.

Kogu tegevus areneb kirikutesisel platsil kevadpühade ajal. Inime-
sed lähivad ja tulevad kirikust, ka muusikas kajastub paiguti jumala-
teenistuse meeleolu. Kogu see kevadine, pühademeeleoluline edasi-tagasi
sõelumine on nagu rõõmsaks raamikis verisele draamale, mis haarab
igatüü vaatajat, sest et ta põhjus on igavesti eluline ja igavesti inimlik.

Märkus:

- 1) Tegastoodud pliette hind võetakse arvesse ainult siis, kui odavam pliet vahetatakse
hinnalisema vastu.
- 2) Saats, jaitus- ja rietehoiuruumes on suitsetamine keelatud. Suitsetajaid palutakse
kasutada ainult einetandade juures suitsetamiseks määratud ruume. Korrapidamise
teenistuses olevatel ametnikudel on eeskiri korraldikuvaie tähelepanu sellele korral-
dusele juhtida, mille alla palutakse pöörduda.
- 3) Ettekandele ajal on saati üksed kinni.

Juhatus.

"Pajatsite" autor Ruggiero Leoncavallo sündis 1858 Lõuna-Itaalias,
Napolis ja sai sealsamas ka oma muusikalise hariduse. Ta elukäik on
harulduselt kirju ja vaheldusrikas: kord oli ta muusikamees, kord kooli-
õpetaja, kord poeet, kord tegutses ta Kairois, kord Londonis, kord Parii-
sis. Paljudele oma ooperist, ka „Pajatsitele", on ta ise kirjutanud
teksti. Kuulsaks sai ta nimelt „Pajatsitega". Ta võitis selle teosega
osa Sonzogno ooperivõistlusest, nagu Mascagni oma „Talupoja auga".
Kuid auhinna ta ei saanud, sest võistluse tingimuseks oli, et ooper
peab olema ühevaatuslik, „Pajatsid" aga koosneb kahest vaatusest.

Peale „Pajatsite" on Leoncavallo veel kirjutanud ooperid „Chatter-
ton", „Bohème", „Zaza" ja „Berliini Roland", kuid ükski neist ei ole
teatrite mängukavades püsinud. Selle eest jagab „Pajatsid" algusest
peale „Talupoja au" hiigledu ja on selle lahutamatuks kaasisaseks jää-
nud tänapäevani.

"Pajatsite" aine on niisama elulähedane nagu „Talupoja au" omaigi.
Sündmuse paigaks on väikelinn kusagil Kalabrias. Sinna saabub kome-
diantide trupp, et etendusi korraldada. Näitsetselkonna juhiks ja esi-
meseks jõuks on Canio. Komöödias, mille trupp teises vaatuses ette
kannab, mängib ta Pajatsi osa. Ta naine, Nedda, mängib komöödias
Kolombini osa. Peale selle on trupis veel kaks näitlejat, Tonio (komöö-
dias Taddeo) ja Beppo (komöödias Arlekin).

Enne ooperi algust astub eesriide ette Tonio ja kannab ette pro-
loogi, milles kõneleb, et ettekandele tuleva tükki sisu põhjendab teosti
sündinud lool. Ta seletab, et mitte vaid muinasjutud üksinda ei ole
aineks kunstile, vaid sageli kujutab luuletaja oma teoses ka seda, mille
ta töepoolest läbi elanud. Proloogi lõppedes avaneb eesriide. Me näeme,
kuidas rahvahulga ja laste rõõmuühitete saatel sõidavad linna kome-
diantid. Canio ja Nedda sõidavad kaarikul. Canio teatab trummi
löökiide saatel, et õhtul on etendus. Ka Nedda tuleb maha,
Tonio tahab teda aidata, kuid Canio kihutab ta kõrvahoobiga mi-
nema. Inetu ja vastik Tonio armastab Neddat, kuid ei leia vastu-
armastust. Nedda ei hooli temast, ei ka oma mehest, vaid armastab
noort talupoissi Silvioot. Ta laulab meile oma salajasest armastusest,
mis teda õnnestab, kuid tihltasi ka täidab hirmu ja kartusega. Sest
Canio on äärmiselt armukade, niipea kui ta märkaks Nedda ja Silvio
vahekorida, tuleks loole kohe verine lõpp. Kuna Nedda laulab oma
südamessaladusest, hiilib ta juure Tonio ja palub ning mangub ta armu.
Armu asemel saab ta pitsahoobi näiktu. Tonio ähvardab Caniole Nedda
armuhoost teatada. Nedda üksinda jäädes tuleb ta juure Silvio. Nad
otsustavad lähemal ööl põgeneda. Äkki ilmub Canio. Ta on armastaja-
paari salajuttu kuulanud. Silvio pääseb põgenema, pöörases vihas ha-
rab Canio Nedda ja nõuab, et ta avaldaks oma armukese nimet. Nedda
kangekaelne salgamine ärritab ta viha veel enam, ainult Beppo vahele-
segamine päästab naise kindlast surmast. Vahepeal on saabunud aeg
etenduse algamiseks. Täis ahastust kaebab Canio oma saatust, mis teda
sunnib rahva ees komettit mängima isegi hetkel, mil ta süda tilgub verd.